

Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách XI

Interesting and rare ornithological records in South Bohemia XI

Vojtěch Kubelka ⁽¹⁾ • Jakub Vlček ^(2,3) • Lukáš Hamáček ⁽⁴⁾

Abstract: This article presents detailed descriptions of interesting and rare ornithological records in the region of South Bohemia. The aim is to publish descriptions of extremely rare bird occurrences or unusually high numbers of individuals of some particularly rare species, especially massive migrations, breeding or winter irruptions during 2023. Highlights from the past season are records of several rare species: Cetti's Warbler, Lesser White-fronted Goose, Pectoral Sandpiper and Short-toed Snake-Eagle or high numbers of Pygmy Cormorants and the second confirmed breeding of Western Cattle Egrets. Previous records or regular patterns of each species occurrence are discussed. Record conditions are put in the context of known information from South Bohemia, the Czech Republic or Europe, where appropriate.

Key words: Cetti's Warbler, Lesser White-fronted Goose, Pectoral Sandpiper, Pygmy Cormorant, Short-toed Snake-Eagle, Western Cattle Egret.

Abstrakt: Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování představují podrobněji komentovaný výskyt ptačích druhů na území jižních Čech. Předmětem zájmu jsou aktuální popisy výskytu velmi vzácných ptačích druhů nebo zaznamenání extrémně vysokého počtu jedinců určitého druhu, zpravidla neobvykle početný průtah, ojedinělé hnízdění či zimní „invaze“ v roce 2023. V tomto dílu mezi největší zajímavosti patří záznamy raritních druhů jako husy malé, jespáka skvrnitého, orlíka krátkoprstého a vůbec první záznam cetie jižní nebo vysoké počty kormoránů malých a druhé potvrzené zahnízdění volavek rusohlavých. V rámci komentářů k jednotlivým druhům jsou uvedeny dřívější záznamy nebo charakter výskytu druhu v jižních Čechách, případně je situace diskutována v celorepublikovém či evropském kontextu.

Klíčová slova: *Anser erythropus*, *Bubulcus ibis*, *Calidris melanotos*, *Cettia cetti*, *Circaetus gallicus*, *Microcarbo pygmaeus*.

Úvod

Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách představují podrobněji komentovaný výskyt ptačích druhů na území shodném se současným vymezením Jihočeského kraje (dále JČ). Jedná se o publikaci s roční periodicitou, která po čtyři roky doplňovala a od roku 2016 již plně nahrazuje Faunistická pozorování členů Jihočeského ornitologického klubu (JOK 2015), která byla zpravidla dvakrát ročně sestavována v letech 1975–2015.

Jedenáctý díl nejvýznamnějších zjištěných ornitologických vzácností v jižních Čechách navazuje na předchozích 10 článků (Kubelka 2014, 2015, 2016, Kubelka et al. 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023). Od desátého ročníku ornitologický seriál neobsahuje samostatné rozsáhlejší příspěvky, ale veškerá pozorování jsou řazena do jednoho uceleného přehledu. Cílem tohoto dílu seriálu je shrnutí nejzajímavějších pozorování za rok 2023, resp. i starších a výjimečně novějších, doposud nepublikovaných záznamů, a jejich zařazení do kontextu předchozích údajů o výskytu, početnosti a rozšíření daného druhu na území JČ.

¹⁾ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Přírodovědecká fakulta, Katedra zoologie a Centrum polární ekologie, Branišovská 1760, CZ – 37005 České Budějovice, e-mail: kubelkav@gmail.com

²⁾ Biologické centrum AV ČR, Parazitologický ústav, Branišovská 1160, CZ – 37005 České Budějovice, e-mail: k.vlcek@gmail.com

³⁾ Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky, Benátská 2, CZ – 12800 Praha

⁴⁾ Generála Svobody 51, CZ – 370 01 České Budějovice, e-mail: lukashamacek@email.cz

Metodika

Zpracovaná zajímavá a vzácná ornitologická pozorování jsou vždy zasazena do kontextu výskytu ptáků v jižních Čechách, nebo je jinak okomentována významnost uváděných záznamů. Zpravidla se jedná o výskyt nových druhů ptáků pro JČ, nově hnízdících druhů, zjištění extrémně vzácných druhů ptáků (např. s méně než 10 existujícími záznamy na území JČ nebo druhů dříve hojnějších, ale v současnosti vymizelých), dále data rozšiřující známou dobu výskytu druhu v JČ, druhy s rekordními počty záznamů či zjištěných jedinců za určité období (zejména masivní průtah, zimní irupce a hnízdění ve vysokém počtu), kde považujeme za vhodné uvést dané zjištění do podrobnějšího kontextu. Další záznamy, například neobvyklé umístění hnízda, zajímavé chování, či jiné zajímavosti mohou být vybrány na základě uvážení editorů. Záznamy se zpravidla týkají aktuálně zpracovávaného roku, ale v některých případech (např. šíření druhu, opakované hnízdění, zimování přes dva kalendářní roky) mohou mít i shrnující formu s přesahem do minulosti, případně roku 2024. V odůvodněných případech jsou zahrnuta i nově objevená historická pozorování, která doposud nebyla publikována. Nejprve jsou uvedeny druhy kategorií A a B (tj. druhy přirozeně se vyskytující na území České republiky) podle kategorizace výskytu Faunistické komise České společnosti ornitologické (FK ČSO 2024) a v samostatné kapitole jsou zařazena pozorování druhů kategorií C, D a E (druhy, kde existuje pochybnost o přirozeném výskytu, uprchlíci z chovů a zajetí).

V článku je využívána nomenklatura a taxonomické řazení druhů podle HBW & BirdLife International (2024). U pozorování druhů, jejichž záznamy podléhají posuzovacímu procesu FK ČSO (druh označen symbolem *) jsou uvedeny co nejaktuálnější informace o průběhu posouzení FK ČSO včetně jednacích čísel. Pozorování, která byla FK ČSO zamítnuta, nebo nebyla doposud schválena, zde nejsou publikována, abychom předešli možným budoucím nesrovnalostem. Z důvodu ochrany vybraných citlivých druhů nejsou u některých pozorování uvedeny veškeré známé okolnosti nálezu (např. přesné umístění hnízdiště) a druh je komentován pouze souhrnně.

Při shromažďování informací o jednotlivých druzích jsou vždy využity všechny běžně dostupné údaje. Jejich primárním zdrojem je databáze ornitologických pozorování České společnosti ornitologické – Avif (ČSO 2024) – což je v současnosti preferovaný způsob sdílení faunistických dat v rámci Jihočeského ornitologického klubu. Dále jsou využívány údaje odevzdané do kartotéky Jihočeského ornitologického klubu (JOK 2024), údaje z Nálezkové databáze ochrany přírody (NDOP) spravované Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR 2024), údaje dostupné ze zahraničních databází eBird (eBird 2024) a Observation International (Observation International 2024) a případně další záznamy sdělené jednotlivými pozorovateli ústně či písemně (elektronicky). V této souvislosti je důležité upozornit na to, že databáze ornitologických pozorování se dynamicky doplňují a pozorování zveřejněná zpětně za uplynulý rok po uzávěrce (5. ledna) nejsou až na výjimky zpracována. Pokud pozorovatelé po uzávěrce zpětně vkládají svá dosud neuveřejněná data do jakékoli databáze, je vhodné, aby na důležité údaje upozornili editory (např. elektronickou poštou), a to nejlépe ihned po jejich vložení. Informace o počtu doposud zjištěných záznamů vzácných druhů v JČ, stejně jako jejich nejvyšší zjištěné početnosti, se opírají zejména o publikaci Ptáci jižních Čech komplexně shrnující data o avifauně JČ (Kloubec et al. 2015) a dosavadní články tohoto ornitologického seriálu (Kubelka 2014, 2015, 2016, Kubelka et al. 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023). I přes pečlivé studium všech současně dostupných literárních pramenů je pravděpodobné, že některé historické záznamy mohou být zmíněny v dosud nedostupných zdrojích, proto je potřeba považovat zde uvedené počty za minimální, zvláště v případě celkového počtu historických záznamů.

Pokud pochází záznam z více zdrojů a není jednoznačné, který zdroj je primární, je upřednostňována citace databáze Avif (ČSO 2024), která je případně doplněna publikací zasazující pozorování do širšího kontextu. V souhrnech pozorování jsou z důvodu přehlednosti uvedeni nejvýše první dva autoři pozorování, u pozorování s více autory je uveden pouze první z nich se zkratkou et al., všechny pozorovatele je možné dohledat v původním zdroji. Při souhrnné citaci

více pozorování pocházejících ze stejné lokality a termínu nejsou jednotliví autoři uvedeni. Lokalita je vždy doplněna zkratkou okresu (např. CB = České Budějovice) a číslem kvadrátu (např. [6952]) aktuálně využívané středoevropské mapovací sítě (Ehrendorfer & Hamann 1965).

Kategorie průkaznosti jsou z klasických atlasových kategorií (Šťastný et al. 2021) upraveny pro pisilu čáponohou (*Himantopus himantopus*) a břehouše černoocasého (*Limosa limosa*) podle vlastností druhů – ptáci mohou krátce na lokalitě projevovat známky hnízdění (např. tok), poté odletět a zahnízdit na jiné lokalitě, nebo se na lokalitě dlouhodobě zdržuje pár, který s největší pravděpodobností nehnízdí. Pravděpodobné hnízdění je v tomto případě definováno jako výskyt páru s hnízdními projevy alespoň s pětidenním odstupem na téže lokalitě. V kategorii prokázaného hnízdění není oproti klasickým atlasovým kategoriím (Šťastný et al. 2021) žádná změna.

V textu jsou využívány následující zkratky: ad. = dospělý jedinec, č.j. = číslo jednací, ČSO = Česká společnost ornitologická, ex. = exemplář (jedinec), F = samice, FK ČSO = Faunistická komise České společnosti ornitologické, juv. = tohoroční vzletné mládě, PŠ = prostý šat, SŠ = svatební šat.

Komentovaná pozorování druhů kategorie A a B

Tetřev hlušec (*Tetrao urogallus*)

24. 11. 2023, vrch Skalka u Jankova (CB) [7051], 1 F (anonymní autor, ČSO 2024).

Jedná se o zajímavý záznam z Blanského lesa, značně vzdálený od centrálního areálu výskytu druhu na Šumavě. Tetřeví samice byla fotograficky zdokumentována místním myslivcem. Není to však ojedinělý nález, v roce 2021 byla tetřeví samice zjištěna přímo v Českých Budějovicích (Kubelka et al. 2022).

Berneška rudokrká (*Branta ruficollis*)

31. 12. 2023, pole nad Knížecím rybníkem (CB) [6951], 4 ex. (P. Albert & V. Albertová, ČSO 2024).

2. 1. 2024, pole nad Knížecím rybníkem (CB) [6951], 3 ex. (L. Hamáček, ČSO 2024).

10. 2. 2024, Vlhavský rybník (CB) [6951], 3 ex. (L. Hamáček & L. Kliker, ČSO 2024).

24. 2. 2024, Zbudovský rybník (CB) [6851], 5 ex. (M. Zindulka, ČSO 2024).

24. 2. – 13. 3. 2024, rybník Volešek a okolní pole (CB) [6951], 6 ex. (J. Šimek et al. ČSO 2024).

Jedná se o dříve jen velmi vzácně zjišťovaný druh, do roku 2012 šlo o uprchlíky, od roku 2013 byly zjištěny první záznamy přirozeného výskytu (Hora in Kloubec et al. 2015, Kubelka 2016, Kubelka et al. 2020), v dnešní době však pozorování znatelně přibývá, jak v JČ, tak i v celé ČR (ČSO 2024). Z roku 2023 a zimy 2023/2024 pochází z JČ přes 70 záznamů, 1–6 ex. výše jsou vybrány jen nejpočetnější skupinky druhu v zaznamenané v hejnech hus běločelých (AOPK ČR 2024, ČSO 2024, eBird 2024).

Husa malá (*Anser erythropus*)

Husa malá je vzácný druh severské husy, která se u nás vyskytuje jen vzácně, ale v posledních zimách bylo pravidelně zaznamenáno až několik jedinců. Podobně tomu bylo i v zimě 2023/2024. Pozorování z ledna 2023 jsou již detailněji rozvedena v loňském čísle ornitologického seriálu, jedná se o záznam páru, který se v JČ zdržoval od 29. 12. 2022 (L. Hamáček, P. Albert in Kubelka et al. 2023), záznam byl akceptován FK ČSO pod č.j. 72/2022 (FK ČSO 2024), proto se zde komentovaná pozorování hus malých týkají pouze záznamů z období zimy 2023/2024. Od poloviny roku 2023 již FK ČSO záznamy hus malých pouze registruje, ale nejsou posuzována (J. Šírek in litt.). První záznam tvoří hned 3 ad. jedinci zdokumentovaní 29. 12. 2023 v hejnu hus běločelých na Služebném rybníku (JH) [6954] (I. Šímová, ČSO 2024). Dne 3. 1. 2024 bylo na poli u Lomnice nad Lužnicí nalezeno již 5 ex. pohromadě, adultní pár se dvěma loňskými housaty a 1 další ad. pták (JH) [6954] (L. Hamáček, ČSO 2024). Hned při jedné z následujících kontrol 4. 1. 2024

však bylo na tomtéž poli pozorováno dokonce 6 ex. Po celou dobu pozorování se husy zdržovaly společně, opět se jednalo o pár se dvěma loňskými housaty, 1 ad. a navíc přibyl 1 další ad. jedinec (L. Hamáček, V. Kubelka et al., ČSO 2024). Tento záznam navyšuje dosavadní rekord, zjištěný 13. 12. 2022 na Novém vrbenkém rybníku o 1 ex. (P. Albert & F. Čech in Kubelka et al. 2023).

Zbývající pozorování týkající se nižšího počtu jedinců jsou uvedena v tabulce (Tab. 1).

Obr. 1 – Nedospělá husa malá (*Anser erythropus*) na poli s ozimem u Lomnice nad Lužnicí (foto L. Hamáček 28. 1. 2023).

Fig. 1 – Immature Lesser White-fronted Goose (*Anser erythropus*) in winter cereals near Lomnice nad Lužnicí (photo by L. Hamáček 28. 1. 2023).

Lžičák pestrý (*Spatula clypeata*)

8. 11. 2023, rybník Velký Tisý (JH) [6954], min. 1800–2000 ex. (L. Hamáček, ČSO 2024).

10. 11. 2023, rybník Velký Tisý (JH) [6954], 1650 ex. (L. Hamáček, ČSO 2024).

15. 11. 2023, rybník Velký Tisý (JH) [6954], 1720 ex. (J. Neudert & H. Chobotská, AOPK ČR 2024).

17. 11. 2023, rybník Velký Tisý (JH) [6954], 1950 ex. (L. Hamáček & R. Lučan, ČSO 2024).

19. 11. 2023, rybník Velký Tisý (JH) [6954], min. 1500 ex. (M. Vlasatý et al., ČSO 2024).

Lžičák pestrý poměrně početně protahuje přes jihočeské rybníky v období jarního i podzimního tahu. Zatímco v průběhu jarní migrace jsou větší uskupení vzácná, během podzimu jsou větší hejna pozorována víceméně pravidelně (Kloubec in Kloubec et al. 2015). Pozorování z Velkého Tisého navyšuje nejvyšší doposud zjištěný počet o minimálně 200 ex. Doposud bylo nejvíce lžičáků napočítáno 28. 10. 2013 na Záblatském rybníku (JH) [6854], 1750 ex. (L. Schröpfer in Kubelka 2014). Část hejna v roce 2023 navíc na lokalitě setrvala až do prosince. Dne 14. 12. zde bylo zaznamenáno 200 ex. (J. Neudert & H. Chobotská, AOPK ČR 2024) a ještě 22. 12. 2023 se zde v hejnu kachen zdržovalo 103 ex. (L. Hamáček, ČSO 2024), což jen potvrzuje trend přezimování jedinců či menších skupinek, jenž je patrný z posledních několika let (ČSO 2024).

**Tab. 1 – Přehled záznamů husy malé (*Anser erythropus*) v jižních Čechách za rok 2023 a zimu 2023/2024.
Tab. 1 – Records of White-fronted Goose (*Anser erythropus*) in South Bohemia in the year 2023 and in the winter 2023/2024.**

Datum / Date	Lokalita / Locality	Počet / Number	Poznámky / Notes	Pozorovatel / Observer	Zdroj / Source
2. 1. 2023	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	2 ex.	Pravděpodobně pár; adultní ptáci. V hejnu hus běločelých.	L. Hamáček	ČSO 2024
7. 1. 2023	ryb. Bošilecký, Bošilec (CB) [6853]	2 ex.	V hejnu hus běločelých.	L. Hamáček	ČSO 2024
8. 1. 2023	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	2 ex.	V hejnu hus běločelých.	Z. Valěš	ČSO 2024, eBird 2024
10. 1. 2023	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	1 ex.	V hejnu hus běločelých.	I. Šimová	ČSO 2024
29. 12. 2023	ryb. Služebný, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	3 ex.	V hejnu hus běločelých. Adultní ptáci. Nalezeny až doma na fotografii.	I. Šimová	ČSO 2024
2. 1. 2024	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	5 ex.	Pár se dvěma odrostlými housaty, 1 ad., v hejnu hus běločelých.	L. Hamáček	ČSO 2024
3. 1. 2024	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	5 ex.	V hejnu hus běločelých.	P. Kovář	ČSO 2024
4. 1. 2024	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	6 ex.	4 ad., 2 loňská housata, v hejnu hus běločelých.	L. Hamáček, V. Kubelka et al.	ČSO 2024
5. 1. 2024	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	1 ex.	V hejnu hus běločelých.	I. Šimová	ČSO 2024
6. 1. 2024	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	2 ex.	Adultní ptáci. V hejnu hus běločelých.	J. Handschuh	ČSO 2024
7. 1. 2024	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	1 ex.	Imm., v hejnu hus běločelých.	M. Vlček, M. Vlčková	eBird 2024
21. 1. 2024	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	1 ex.	Imm., v hejnu hus běločelých. Stejný jedinec jako 28. 1.	L. Hamáček	ČSO 2024

Tab. 1 – Pokračování.
Tab. 1 – Continued.

Datum / Date	Lokalita / Locality	Počet / Number	Poznámky / Notes	Pozorovatel / Observer	Zdroj / Source
28. 1. 2024	pole, Lomnice nad Lužnicí (JH) [6954]	1 ex.	Imm., v hejnu hus běločelých. Stejný jedinec jako 21. 1.	L. Hamáček	ČSO 2024
2. 2. 2024	pole, Radošovice (CB) [6951]	1 ex.	Imm., v hejnu hus běločelých.	J. Vlček, L. Hamáček	ČSO 2024
3. 2. 2024	pole, Břehov (CB) [6951]	1 ex.	Imm., v hejnu hus běločelých.	L. Hamáček, J. Vlček et al.	ČSO 2024
17. 2. 2024	pole, Pištín (CB) [6951]	1-2 ex.	V hejnu hus běločelých.	Jách. Tesařík & Jiř. Tesařík	ČSO 2024
3. 3. 2024	pole, Malé Chrástany (CB) [6951]	1 ex.	1 ad., v hejnu hus běločelých.	L. Hamáček	ČSO 2024

Volavka rusohlavá (*Bubulcus ibis*)

Po roce 2022, který přinesl neobvyklé množství záznamů i rekordní počty volavek rusohlavých (Kubelka et al. 2023), došlo v roce 2023 k dalšímu potvrzenému zahnízdění. Zaznamenáno bylo v kolonii volavkovitých ptáků na ostrůvku rybníka Nový vrbenský nedaleko Českých Budějovic.

První ptáci se objevili 21. 4. 2023 na Novém vrbenském rybníku (CB) [6952] na ostrůvku ve východní části rybníka. Pravděpodobně se jednalo o pár (P. Albert, ČSO 2024). V regionu poté byly volavky zaznamenány ještě několikrát, nejprve v průběhu dubna 2 ex., později 5.–29. 6. pouze 1 ex., 11. a 12. 7. poté byly zaznamenány znovu 2 ex. (P. Albert et al., ČSO 2024). Od té doby existuje opět řada pozorování pouze jednoho jedince, avšak tou dobou již volavky inkubovaly snůšku, což prokázal František Čech pozorováním hnízda. Stavba začala 1. 7. 2023, kdy volavky v průběhu celého dne pilně nosily větve na budoucí hnízdo. První záznam krmení mládřat pochází z 28. 7. 2023, na hnízdě se tehdy nacházela 2 čerstvě vylíhnutá mládřata, která byla rodiči hlídána a pravidelně krmena. K této fázi hnízdění existuje i detailní videodokumentace. Hnízdo bylo umístěno velmi skrytě v keřích, několik metrů nad zemí. O několik dní později, 10. 8. 2023, však zůstalo hnízdo prázdné, pravděpodobně jako následek silné bouřky, která mládřata usmrtila (F. Čech in litt.). Přestože hnízdění nakonec nebylo úspěšné, jedná se o teprve druhé doložené hnízdění druhu v rámci regionu i celé České republiky, hnízdiště se navíc nacházelo na stejné lokalitě, která byla předpokládána pro hnízdění v roce 2017 (Havlíček in Kubelka et al. 2018).

Ibis hnědý (*Plegadis falcinellus*)

10. 5. 2023, rybník Blatec (CB) [6851], 1 ex. (M. Sládeček & E. Petrusová Vozabulová, ČSO 2024). 28.–30. 5. 2023, rybník Velký Tisý (JH) [6954], 1 ex. (M. Frencl, ČSO 2024).

Dříve vzácně pozorovaný druh se v posledních letech objevuje častěji (ČSO 2024). Obě pozorování navíc spadají do stejného období, kdy byli ibisové hnědí zaznamenáni v jižních Čechách i v předešlém roce (Kubelka et al. 2023). Druhé pozorování je zajímavé i tím, že ibis na lokalitu létal v případě všech tří dnů pouze přenocovat.

Volavka bílá (*Ardea alba*)

12. 10. 2023, rybník Rožmberk (JH) [6954], 676 ex. (L. Hamáček, ČSO 2024).

Počty volavek bílých v JČ postupně stoupají, především během podzimních výlovů (Hora in Kloubec et al. 2015). Záznam z roku 2023 navyšuje dosavadní rekord, 613 ex., zjištěný dne 28. 10. 2015 na Horusickém rybníku (V. Kubelka et al. in Kubelka 2016).

Kormorán malý (*Microcarbo pygmaeus*)

Obdobně jako v předešlých letech, i v roce 2023 opět pokračovala vzrůstající tendence početnosti kormoránů malých v JČ. V dostupných databázích se nachází přibližně 290 pozorování z území JČ (AOPK ČR 2024, ČSO 2024, eBird 2024), což je přibližně dvojnásobný počet záznamů oproti předchozímu roku (Kubelka et al. 2023). Nejvýrazněji vzrostla početnost na nocovišti, Novém vrbenském rybníku, kde byl dokonce mnohonásobně překonán dosavadní rekord pro území JČ. V tabulce (Tab. 2) jsou uvedeny nejprve všechny záznamy s vyšším počtem jedinců, přidána jsou i neobvykle velká uskupení zaznamenaná na lovištích během dne. První 2 ex. se objevily na rybníku Nový vrbenský až 24. 5. 2023 (E. Malcová & L. Brezniak, eBird 2024). Zpočátku tedy nevypadala sezóna nikterak mimořádně, pozorování byli pouze jednotlivci, nebo skupinky do 3 ex. To se však změnilo v průběhu července, kdy počet pozorování i počet pozorovaných jedinců začal postupně narůstat, až 9. 8. 2023 dosáhl vůbec nejvyššího počtu zaznamenaného pro jižní Čechy, 167 ex. na Novém vrbenském rybníku (L. Hamáček, ČSO 2024). Kormoráni malí nocují hromadně (Cramp 1977, Horal et al. 2021), proto je i postupný nárůst početnosti v průběhu sezóny nejlépe patrný právě z dat získaných sčítáním ptáků slétajících se na nocoviště, v tomto případě na ostrůvku rybníka Nový vrbenský (CB) [6952]. Početnost zjištěná večerním sčítáním vždy výrazně převyšovala početnost, kterou bylo možné zaznamenat v běžnou denní dobu. Již v průběhu pozdního odpoledne přilétali na lokalitu jednotliví kormoráni

**Tab. 2 – Přehled záznamů kormorána malého (*Microcarbo pygmaeus*) v jižních Čechách dokumentující změny početnosti druhu v průběhu roku 2023 (uve-
deny pouze záznamy s vyšším počtem jedinců).
**Tab. 2 – Records of Pygmy Cormorant (*Microcarbo pygmaeus*) in South Bohemia documenting changes in abundances during the course of the year 2023
(only records with higher number of observed birds are included).****

Datum / Date	Lokalita / Locality	Počet / Number	Poznámky / Notes	Pozorovatel / Observer	Zdroj / Source
24. 5. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	2 ex.	Na ostrůvku.	E. Malcová, L. Brezňiak	eBird 2024
8. 7. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	3 ex.	Na ostrůvku.	I. Šimová	ČSO 2024
11. 7. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	24 ex.	Na ostrůvku.	J. Šolc	ČSO 2024
12. 7. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	28 ex.	V 19:25 na ostrůvku.	L. Hamáček, M. Frencl	ČSO 2024
22. 7. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	68 ex.		M. Pakandl	ČSO 2024
23. 7. 2023	sádky Ostrov (CB) [6952]	54 ex.	Odpočívali na hrázi mezi sádkovými rybníčky.	D. Heyrovský	ČSO 2024
24. 7. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	74 ex.	Nocují na ostrůvku.	L. Hamáček	ČSO 2024
27. 7. 2023	sádky Ostrov (CB) [6952]	71 ex.	Odpočívali na hrázi mezi 2 sádkovými rybníčky a sušili si křídla.	F. Marec, L. Mrozek	ČSO 2024
9. 8. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	167 ex.	Hřadují na větších padlých stromů hrázky. Počet od počátku pozorování zvolna narůstá.	L. Hamáček	ČSO 2024
13. 8. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	100 ex.		M. Pakandl	ČSO 2024
16. 8. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	159 ex.	Hřadují na větších padlých stromů hrázky.	L. Hamáček	ČSO 2024
21. 8. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	154 ex.	Hřadují na větších padlých stromů hrázky. Od 20:12 začínají postupně přelétat nocovat na ostrov.	L. Hamáček	ČSO 2024
23. 8. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	163 ex.	Do 20:10 shromažďování na padlých stromech hrázky, 20:15 - 20:25 přesouvají se nocovat na ostrov.	L. Hamáček	ČSO 2024
1. 9. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	94 ex.	Shromažďují na hráze.	L. Hamáček	ČSO 2024
8. 9. 2023	sádky Ostrov (CB) [6952]	67 ex.	Přeletující hejna.	V. Železný	eBird 2024

Tab. 2 – Pokračování.
Tab. 2 – Continued.

Datum / Date	Lokalita / Locality	Počet / Number	Poznámky / Notes	Pozorovatel / Observer	Zdroj / Source
20. 9. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	108 ex.	Shromaždiště na hráze.	L. Hamáček	ČSO 2024
4. 10. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	106 ex.	Shromaždiště na hráze.	P. Albert	ČSO 2024
11. 10. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	153 ex.	Shromaždiště na hráze.	L. Hamáček	ČSO 2024
19. 10. 2023	ryb. Domin (CB) [6952]	78 ex.	Posedávají na padlých stromech, loví.	P. Albert	ČSO 2024
22. 10. 2023	ryb. Domin (CB) [6952]	82 ex.		Z. Selinger	eBird 2024
9. 11. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	144 ex.	Shromaždiště na hráze, část loví.	J. Řehounek	ČSO 2024
11. 11. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	100 ex.		E. Malcová, L. Brezniak	eBird 2024
17. 11. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	132 ex.	Shromaždiště na hráze. Od 16:21 následuje postupný přelet na nocoviště do keří ostrůvku.	L. Hamáček	ČSO 2024
18. 11. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	118 ex.	Shromaždiště na hráze.	J. Řehounek et al.	ČSO 2024
27. 11. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	104 ex.	Shromaždiště na hráze.	L. Hamáček, P. Albert	ČSO 2024
30. 11. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	80–90 ex.	53 ex. shromaždiště na hráze, poté přilet min. 35 ex.	J. Havlíček, Šárka Máchová	ČSO 2024
3. 12. 2023	ryb. Nový vrbenský (CB) [6952]	106 ex.	Na rozmrzlém oku, většina posedává na ledu při okrají rozmrzlé vodní hladiny.	L. Hamáček	ČSO 2024

i menší hejna. Postupně se zde začalo utvářet shromaždiště na suchých větvích padlých stromů na hrázce mezi Novým vrbenským rybníkem a rybníkem Bažinou (západní část Nového vrbenského rybníka). Nejvhodnější doba ke sčítání se pravidelně naskýtala většinou chvíli před západem slunce, kdy již většina kormoránů přilétla, avšak doposud nezačali zalétat do keřů na ostrov, kde později nocovali, nýbrž seděli na větvích padlých stromů na hrázce, či jen lovili poblíž. Po zhruba 10–15 minutách po západu slunce se kormoráni začali přesouvat z hrázky na nocoviště do vegetace na ostrůvek. K hřadování zde využívali převážně akát, břízu a třešeň. Region opustili naráz po zamrznutí rybníků krátce po posledním pozorování hejna sedícího na okraji rozmrzlého oka na rybníku Nový vrbenský 3. 12. 2023 (CB) [6952] (L. Hamáček, ČSO 2024, Obr. 2). Nový vrbenský rybník poskytoval kormoránům bezpečné nocoviště, nicméně během dne využívali k lovu široké oblasti pánve, především rybníky u Čejkovic a nedaleké sádky Ostrov (CB) [6952]. Nocovat se však vraceli vždy zpět na Nový vrbenský rybník. Kormoráni malí zalétali v menším počtu i na Třeboňsko (JH), největší hejno čítající 47 ex. zde bylo zaznamenáno 13. 8. 2023 na rybníku Velký Tisý (JH) [6954] při večerním přeletu na nocoviště, pravděpodobně na Vrbenské rybníky (J. Hora et al., deník Velký Tisý). Je pravděpodobné, že vzhledem ke stávajícímu trendu budou i dále větší uskupení kormoránů malých v JČ přibývat.

Obr. 2 – Hejno kormoránů malých (*Microcarbo pygmaeus*) na ledu Nového vrbenského rybníka (foto L. Hamáček 3. 12. 2023).

Fig. 2 – *Flock of Pygmy Cormorant (Microcarbo pygmaeus) at frozen Nový vrbenský fishpond (photo by L. Hamáček 3. 12. 2023).*

Tenkozobec opačný (*Recurvirostra avosetta*)

Hnízdní sezóna 2023, mokřina u rybníka Volešek (CB) [6951], min. 1 hnízdicí pár, max. 12 dospělých ptáků, zaznamenán 1 pták sedící na hnízdě (AOPK ČR 2024, ČSO 2024).

Hnízdní sezóna 2023, Křenovice (CB) [7052], 1 hnízdicí pár na polní mokřině v oraništi (Obr. 3), 11. 5. 2023 rozesnášená snůška se dvěma vejci, 19. 5. 2023 plná snůška čtyř vajec (Obr. 4), hnízdo se úspěšně vylíhlo, informace o osudu kuřat a případném dosažení vzletnosti chybí (ČSO 2024, Kubelka nepubl.).

Z roku 2023 z JČ pochází přes 80 záznamů tenkozobců (AOPK ČR 2024, ČSO 2024, eBird 2024, Observation International 2024, V. Kubelka nepubl.). K zahnízdění došlo v počtu min. 2 párů na dvou lokalitách. Jediné je v roce 2023 zejména zahnízdění tenkozobců na orné půdě. Byť zahnízdění u polních louží známe z jiných částí ČR (Čamlík et al. 2010, ČSO 2024), v JČ je to vůbec poprvé (Hora in Kloubec et al. 2015, Kubelka et al. 2020, 2021, 2023, ČSO 2024). Hnízdo v oraništi

bylo nenápadně označeno dvěma bambusovými tyčemi, stejně jako při efektivní přímé ochraně hnízd čejek chocholatých před zemědělskou technikou (Zámečník et al. 2018). Hnízdo nebylo zničeno zemědělci a úspěšně se vylíhlo, ale poté nikdo v okolí mlád'ata tenkozobců nepozoroval, takže pravděpodobně hnízdění nebylo úspěšné. Taktéž zřejmě nebylo úspěšné hnízdění na mokřině u Voleška – novém rybníku Malý Volešek. V posledních letech bylo zahnízdění tenkozobců v JČ na Českobudějovicku dokumentováno v letech 2019, 2020 a 2022, avšak po předchozí několikoroční pauze (Kubelka et al. 2020, 2021, 2023, ČSO 2024).

Obr. 3 – Hnízdiště tenkozobců opačných (*Recurvirostra avosetta*) a pisil čáponohých (*Himantopus himantopus*) v polní mokřině u Křenovic na Českobudějovicku (foto V. Kubelka 13. 5. 2023).

Fig. 3 – Breeding ground of Pied Avocet (*Recurvirostra avosetta*) and Black-winged Stilt (*Himantopus himantopus*) in the field marshland next to Křenovice nearby České Budějovice (photo by V. Kubelka 13. 5. 2023).

Pisla čáponohá (*Himantopus himantopus*)

Hnízdní sezóna 2023, mokřina u rybníka Volešek (CB) [6951], min. 1 hnízdící pár, max. 5 dospělých ptáků, zaznamenán 1 pták sedící na hnízdě (AOPK ČR 2024, ČSO 2024, Kubelka nepubl.).

Hnízdní sezóna 2023, Starohaklovský rybník, pastviny (CB) [7052], 1 pravděpodobně hnízdící pár na mokřině u Zavadilky, pár opakovaně varuje, ale hnízdo nebylo dohledáno (ČSO 2024, Kubelka nepubl.).

Hnízdní sezóna 2023, Křenovice (CB) [7052], 1 hnízdící pár na polní mokřině v oraništi, 5. 5. 2023 čerstvá snůška se čtyřmi vejci doposud inkubovaná dva dny, hnízdo se úspěšně vylíhlo (ČSO 2024, Kubelka nepubl.).

Celkem bylo v JČ v roce 2023 získáno přes 100 záznamů pisil (AOPK ČR 2024, ČSO 2024, eBird 2024, Observation International 2024, V. Kubelka nepubl.). V hnízdní sezóně 2023 byly v ptačí oblasti Českobudějovické rybníky a jejím blízkém okolí zaznamenány min. 3 páry hnízdících pisil čáponohých na třech lokalitách, úspěšnost jednotlivých hnízdění však není dobře známa. U Voleška a u Starohaklovského rybníka byla hnízdění pravděpodobně neúspěšná. Zajímavé je však v tomto ohledu pozorování ze dne 20. 7. 2023 z polní louže od Třebína (CB) [7052], 2 ad. varují okolo min. 1 vzletného juv. (J. Vlček, ČSO 2024). K zahnízdění tedy mohlo dojít někde v okolí, pravděpodobně se jednalo o mladého ptáka z vylíhlé snůšky v polní louži u Křenovic (necelé 3 km daleko), ale jisté to není. Jediné je v roce 2023, stejně jako u tenkozobce, hnízdění pisil na orné půdě, na stejné louži v poli u Křenovic (Obr. 3). Hnízdo pisil bylo jen 10 m daleko od hnízda tenkozobců a rovněž bylo ochráněno před zničením zemědělskou technikou (V. Kubelka nepubl.).

Obr. 4 – Hnízdo tenkozobce opačného (*Recurvirostra avosetta*) v polní mokřině u Křenovic na Českobudějovicku (foto V. Kubelka 19. 5. 2023).

Fig. 4 – Nest of Pied Avocet (*Recurvirostra avosetta*) in field marshland next to Křenovice nearby České Budějovice (photo by V. Kubelka 19. 5. 2023).

Doposud v JČ hnízdily pisily čáponohé prokazatelně pouze ve 14 letech – 1997, 2007, 2008, 2012, 2014–2023 (Kubelka & Pykal 2012, Havlíček & Kubelka in Kubelka 2015, Hora in Kloubec et al. 2015, Kubelka 2016, Kubelka et al. 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023), od roku 2014 však již hnízdí každoročně.

Kulík zlatý (*Pluvialis apricaria*)

24. 11. 2023, Štětice (PI) [6750], 87 ex. na poli se 7 čejkami (Mar. Šálek, ČSO 2024).

29. 1. 2024, rybník Dehtář (CB) [6951], 1 ex. přelet přes rybník od Radošovic (T. Had, ČSO 2024).

Jedná se o jedny z nejpozdnějších a nejdřívějších záznamů druhu v JČ. Byť existuje několik pozdně listopadových a prosincových záznamů v JČ (Kubelka in Kloubec et al. 2015, ČSO 2024), jedná se zpravidla o jednotlivce, či menší skupinky. Nejdříve byl doposud kulík zlatý v JČ pozorován 28. 1. 1975, 2 ex. na rybníku Dehtář (J. Zeman, FP JOK 1976/2). Po téměř 50 letech tak došlo k těsnému přiblížení dosavadnímu nejčasnějšímu záznamu na stejné lokalitě. Výskyt druhu v JČ kopíruje celkově mírnější zimy v posledních letech a je pravděpodobné, že se časem dočkáme i časnějších lednových záznamů kulíků zlatých a případného přezimování.

Kulík hnědý (*Eudromias morinellus*)

1. 9. 2023, Pištín (CB) [6952], 1 ex. sbírá potravu na zvláčeném poli po řepce (L. Hamáček, ČSO 2024).

Kulík hnědý je v JČ vzácně zaznamenáván na průtahu, naposledy se jednalo o zástih 1 ad. ve SŠ dne 9. 5. 2019 u Radošovic (CB) [6951] (Kubelka et al. 2020) a předtím o 3 ex. v září 2014 opět na Českobudějovicku, na poli u rybníka Volešek [6951] nedaleko Pištína (Kubelka 2015). V roce

2023 se jednalo nejméně o třináctý záznam druhu v JČ, pozorování kulíků hnědých od roku 2021 dále nepodléhá posuzování FK ČSO. Dle pořízené fotodokumentace (Obr. 5) je zřejmé, že se v roce 2023 jednalo o dospělého ptáka přepečujícího ze SŠ do PŠ během tahu na zimoviště. Doba pozorování i místo (rozsáhlejší pole na mírném kopci s dobrým přehledem) dobře odpovídá dosavadním záznamům kulíků hnědých v JČ i jinde v České republice (Kubelka in Kloubec et al. 2015, Kubelka 2015, Kubelka et al. 2020, ČSO 2024).

Obr. 5 – Kulík hnědý (*Eudromias morinellus*) sbírající potravu na řepkovém poli u Pištína (foto L. Hamáček 1. 9. 2023).

Fig. 5 – Eurasian Dotterel (*Eudromias morinellus*) feeding in oilseed rape field near Pištín (photo by L. Hamáček 1. 9. 2023).

Břehouš černoocasý (*Limosa limosa*)

Hnízdní sezóna 2023, pastvina západně od Nových Dvorů (CB) [6952], 1 pár pravděpodobné hnízdění, opakované pozorování páru na hnízdišti, odhánění predátorů, ale později ptáci z lokality zmizeli, hnízdění bylo pravděpodobně neúspěšné (ČSO 2024, V. Kubelka nepubl.).

Hnízdní sezóna 2023, mokřina u rybníka Volešek [6951], 1 pár pravděpodobné hnízdění, v průběhu sezóny byl zaznamenán tok i varování dospělců a existuje i nepotvrzené pozorování mladých ptáků (AOPK ČR 2024, ČSO 2024, V. Kubelka nepubl.).

Z roku 2023 pochází z JČ více jak 60 záznamů břehoušů (AOPK ČR 2024, ČSO 2024, eBird 2024, V. Kubelka nepubl.). Ke hnízdění došlo na 2 lokalitách, počet hnízdících břehoušů černoocasých na Českobudějovicku v roce 2023 odhadován na 2 hnízdící páry.

Ptačí oblast Českobudějovické rybníky je v rámci České republiky jediným současným hnízdištěm břehouše černoocasého (Kubelka & Kadava 2014, Žďárek et al. 2015, Kubelka et al. 2016, Šťastný et al. 2021). Oproti roku 2017 se 4–5 hnízdícími páry (Kubelka et al. 2018), roku 2018 se 2–3 hnízdícími páry (Kubelka et al. 2019), roku 2019 se 2 hnízdícími páry (Kubelka et al. 2020), roku 2020 se 2–3 hnízdícími páry (Kubelka et al. 2021), roku 2021 se 1–2 páry (Kubelka et al. 2022) a roku 2022 se 3–4 páry (Kubelka et al. 2023), znamenají 2 hnízdící páry v roce 2023 kolísavě stabilní trend. Situace zdůrazňuje jedinečnost ptačí oblasti Českobudějovické rybníky a zároveň velkou zranitelnost poslední malé populace břehoušů černoocasých hnízdících v České republice.

Jespák bojovný (*Calidris pugnax*)

7. 4. 2023, mokřina u rybníka Volešek (CB) [6951], 411 ex. (M. Vlasatý, ČSO 2024). Jespák bojovný přes naše území pravidelně protahuje, v posledních desetiletích však průtahová hejna zřídka přesahují 300 ex. Výskyt větších hejn však byl znovu zaznamenáván v posledních třech letech. V roce 2021 bylo hejno 300 ex. nebo více jespáků bojovných zjištěno jednou, v roce 2022 hned na čtyřech místech a v roce 2023 čtyřikrát na dvou místech (ČSO 2024). A to včetně záznamu výše, který se ještě více přibližuje historickému jihočeskému maximu, zjištěnému dne 18. 4. 1976 na rybníku Koclířov (JH) [6954], 450 ex. (B. Urbánek, deník Velký Tisý, Kloubec et al. 2015).

Jespák skvrnitý (*Calidris melanotos*)*

6.–9. 11. 2023, Horusický rybník (TA) [6853/6854], 1 ex. (4 záznamy, ČSO 2024). Jespák skvrnitý je v JČ vzácný zatoulanec, doposud doložený čtyřikrát v měsících od srpna do října a v květnu (Kubelka in Kloubec et al. 2015, Kubelka et al. 2017, Hamáček & Kubelka in Kubelka et al. 2021). V roce 2023 se jedná o pátý záznam druhu v JČ, který je zatím také tím nejpozdnějším v sezóně. Záznam byl akceptován FK ČSO pod č.j. 60/2023 (J. Šírek in litt.). Předtím naposledy byl jespák skvrnitý v JČ pozorován na Novohaklovském rybníku (CB) [7052] společně s dalšími bahňáky v polovině května 2020 (Hamáček & Kubelka in Kubelka et al. 2021, ČSO 2024).

Bekasina otavní (*Gallinago gallinago*)

14. 1. 2023, Lipno 2 – vyrovnávací nádrž (CK) [7351], 16 ex. (M. Frencl, ČSO 2024). Bekasina otavní je v zimě v JČ vzácná, doposud existuje jen několik lednových pozorování, zpravidla jednotlivých ptáků (AOPK ČR 2024, ČSO 2024). Větší lednové uskupení bekasin otavních z roku 2023 je ojedinělé a naznačuje, že v mírnějších zimách se v JČ budeme s bekasinami otavními setkávat častěji.

Slučka malá (*Lymnocyptes minimus*)

12. 4. 2023, Starohaklovský rybník pastviny (CB) [7052], 33–39 ex. na mokřině u Zavadilky (V. Kubelka, ČSO 2024). Slučka malá v JČ pravidelně protahuje a zpravidla jsou zaznamenány jednotlivé slučky nebo malé skupinky, zřídka přes 10 ex. (ČSO 2024). V roce 2023 zjištěný minimální počet 33 ex. na jedné lokalitě (až po šesti vylétnuvších slučkách začal autor hlídat, aby další slučky s jistotou nezapočítal dvakrát, přestože celkem „vyšláp“ 39 sluček) se blíží rekordním záznamům počtu sluček. Dva doposud nejvyšší počty sluček – 36 a 46 ex. byly zjištěny ze sousedních lokalit na Písecku ze dne 25. 3. 2014 (J. Šebestian in Kubelka 2015).

Vodouš šedý (*Tringa nebularia*)

22. 11. 2023, Bošilecký rybník (CB) [6853] a Horusický rybník (TA) [6854], 1 ex. na upuštěných rybnících, přelet z Bošileckého rybníka na sever a o hodinu později pozorován pravděpodobně tentýž jedinec na Horusickém rybníce, (J. Bláhová & Z. Selinger, ČSO 2024).

Vodouš šedý přes naše území zpravidla protahuje do října a listopadová pozorování jsou vzácná. V roce 2023 došlo k posunutí rekordu o jeden den. Doposud bylo nejpozdnějším záznamem vodouše šedého v JČ pozorování 1 ex. dne 21. 11. 2009 na rybníku Bezdrev [6952] na Českokubovské vodovodní (J. Šimek, ČSO 2010).

Racek černohlavý (*Ichthyaeetus melanocephalus*)

7. 5. 2023, rybník Dehtář (CB) [6951], 3 páry, 2 ptáci sedící na hnízdech (L. Hamáček, ČSO 2024).

12. 7. 2023, rybník Bažina (CB) [6952], 4 ad., 3 juv. (L. Hamáček & M. Frencl, ČSO 2024). Rovněž v roce 2023 racek černohlavý hnízdil v JČ, výše jsou uvedena pouze pozorování potvrzující hnízdění. V obou případech hnízdění proběhlo v kolonii racků chechtavých. Na rybníku Dehtář zahnízdily min. 2 páry, třetí pár projevoval hnízdní chování, hnízdo tohoto páru se však nalézt nepodařilo. Pravidelně pozorování 1 juv. v červenci a srpnu nasvědčuje úspěšnému vyvedení

alespoň 1 mláděte do vzletnosti (L. Hamáček in litt.). K hnízdění došlo i na rybníku Bažina (část Nového vrbenského rybníka), kde úspěšně vyhnízdlily 2 páry. Jeden pár vyvedl 1 juv., druhý poté 2 juv., všechna tato mláďata dosáhla vzletnosti (F. Čech in litt.). Díky přítomnosti kroužků můžeme zjistit i to, že hnízdící staří ptáci pocházeli ve dvou případech z Polska, v třetím případě se jednalo o samici, která v předešlém roce hnízdila na Volenském rybníku na Ostravsku (ČSO 2024), což jen potvrzuje nestálou hnízdní strategii druhu, v níž je běžné přesídlení na jiné hnízdiště v různých letech (J. Chytil et al. 2010).

Rybák malý (*Sternula albifrons*)

11. 7. 2023, rybník Velký Tisý (JH) [6954], 1 ad. (L. Hamáček, ČSO 2024).

Rybák malý je v JČ vzácný, nepravidelně se objevující host. V období 1970–2012 byl výskyt nahlášen jen v devíti letech (Hora in Kloubec et al. 2015), , poté byl zastížen v letech 2016, 2017, 2018 (ČSO 2024, J. Hora in litt.). Naposledy byl v JČ druh zastížen v roce 2018, kdy M. Frencl pozoroval 13. 6. dva lovící jedince na rybníku Řežabinec (ČSO 2024).

Orlík krátkoprstý (*Circaetus gallicus*)*

5. 7. 2023, rybník Přední Záblatý (CB) [6851], 1 ex. (R. Šálek, ČSO 2024).

Orlík krátkoprstý je v jižních Čechách zjišťován pouze vzácně a nepravidelně (Hora in Kloubec et al. 2015). Fotograficky zdokumentovaný záznam z roku 2023 byl akceptován FK ČSO pod č.j. 30/2023 (J. Šírek in litt.). Poslední pozorování pochází z roku 2019, kdy byl orlík zjištěn hned třikrát na třech různých lokalitách (Kubelka et al. 2020).

Raroh velký (*Falco cherrug*)

26. 7. 2023, Dražice (TA) [6553], 1 ex. (P. Janeček & M. Bažant, ČSO 2024).

Na území JČ se jedná o vzácně se vyskytující druh. V dostupných databázích se nachází pouze několik údajů z 10 let (AOPK ČR 2023, ČSO 2023). V těchto databázích ale chybí některé údaje, J. Hora (in litt.) uvádí, že na území JČ byl raroh velký zastížen celkem ve 24 případech, naposledy v roce 2023. Zajímavým faktem je, že letošní záznam pochází z oblasti jen několik desítek km vzdálené od místa, kde byl raroh pozorován v roce 2022 (Kubelka et al. 2023).

Cetie jižní (*Cettia cetti*)*

24. 7. 2023, rybník Řežabinec, Ražice (PI) [6750], 1 F s hnízdní nažinou odchycena (J. Šebestian a další, ČSO 2024, Obr. 6).

Cetie jižní má turkeštánsko-mediteránní typ areálu, přičemž ve 20. století došlo k rozšíření areálu podél pobřeží Atlantiku do Velké Británie, Belgie, Nizozemska a Německa (Hudec & Šťastný 2011). Porovnání mezi prvním a druhým Evropským hnízdním atlasem poukazuje na další šíření severním směrem ve 21. století (Keller et al. 2020). V roce 2003 se dokonce objevila izolovaná hnízdní populace v Maďarsku u jezera Balaton, která však po roce 2006 zanikla (Szép et al. 2021). Změna klimatu zřejmě přispívá k rozšiřování hnízdního areálu tohoto druhu na sever. Nicméně v kontinentální části Evropy zůstává cetie jižní relativně vzácným zatlouancem (eBird 2024). K tomu jistě přispívá fakt, že i severně položené populace jsou stále (Kennerley & Pearson 2010) a hlavní tahovou aktivitou je krátká pohnízdni disperze mladých jedinců (Robinson et al. 2007). Data z evropské kroužkovatelské databáze dokladují, že průměrná vzdálenost mezi tzv. vzdálenými retrapy (nad 50 km) je 176 km a existují pouze dva záznamy se vzdáleností přes 1000 km (EURING 2024). Nejbližší výspa severně položených hnízdišť leží v údolí Rýna (DDA 2024) přibližně 500 km od Českých Budějovic a z oblasti pravidelných hnízdišť v Itálii je to přes Alpy 350 km (Keller et al. 2020).

V ČR byla cetie jižní zaznamenána do roku 2023 dvakrát v pohnízdni době (Vavřík et al. 2019). Poprvé se jednalo o odchyt mladé samice u Novozámeckého rybníka [5353] 30. 9. 2007 (Klápště & Klápšťová 2007) a podruhé o zaslechnutí u Lednických rybníků [7266] 27. 9. 2011 (Vavřík et al. 2019).

Letní odchyt samice s vyvinutou hnízdní nažinou u rybníka Řežabince je důležitým faunistickým nálezem, který svým významem přesahuje hranice JČ. Záznam byl akceptován FK ČSO pod č.j. 36/2023 (FK ČSO 2024). Jedná se o zcela první záznam v rámci JČ. A spolu se záznamem z Pardubického kraje z 27. 7. 2023 (FK ČSO 2024) jde také o vůbec první doklad indikující hnízdění tohoto druhu v ČR. Pták z JČ byl odchycen dvakrát v tentýž den do nárazové sítě v rákosinách při tradiční odchytné akci *Acrocephalus* (J. Šebestian in litt.). Hnízdní nažina spadala do kategorie 3, což by naznačovalo aktivní inkubaci snůšky. Taktéž prostředí hustých rákosin, které široce lemují břeh rybníka Řežabince by odpovídalo biotopovým nárokům cetie jižní. Je však otázkou, zda opravdu došlo k hnízdění, neboť z lokality nejsou žádné jiné doklady o průběhu hnízdění, ačkoliv se jedná o místo ornitology pravidelně navštěvované. V hnízdním atlasu by tento záznam odpovídal kategorii pravděpodobné hnízdění (B8) (Šťastný et al. 2021). Až v dalších letech bude zřejmé, zda šlo o náhodný fenomén, či začátek pravidelnějšího výskytu a možného hnízdění nového „teplomilného“ druhu v ČR.

Obr. 6 – Cetie jižní (*Cettia cetti*) odchycená do nárazové sítě na rybníku Řežabinci na Písecku (foto J. Šebestian 24. 7. 2023).

Fig. 6 – Cetti's Warbler (*Cettia cetti*) mistnetted at Řežabinec fishpond near Písek (photo by J. Šebestian 24. 7. 2023).

Komentovaná pozorování druhů kategorie C, D a E

Lžičák tečkovaný (*Spatula platalea*)

29. 1.–23. 4. 2023, Mlýnský a Starý Houženský rybník (CB) [6952], 1 M (L. Hamáček et al., ČSO 2024, Observation International 2024, Obr. 7).

Lžičák tečkovaný obývá sladkovodní mokřady s bohatou přibřežní vegetací od Brazílie až po jižní Chile a Argentinu (Johnson & Goodal 1965). Živí se podobně jako lžičák pestrý filtrací semen, vodních rostlin a bezobratlých z vodního sloupce (Beltzer et al. 2010). Zálet do Evropy není nikterak pravděpodobný. Jedná se téměř s jistotou o jedince uprchlého ze zajetí. V jižních Čechách se jedná o první doložený výskyt druhu ve volné přírodě.

Obř. 7 – Samec lžičáka tečkovaného (*Spatula platalea*) pozorovaný na Mlýnském rybníku u Čejkovic (foto M. Bouček 15. 4. 2023).

Fig. 7 – Red Shoveler (*Spatula platalea*) male observed at Mlýnský fishpond near Čejkovice (photo by M. Bouček 15. 4. 2023).

Poděkování

Děkujeme členům Jihočeského ornitologického klubu i dalším ornitologům a veřejnosti za poskytnutá pozorování a doplňující informace. J. Šírkovi vděčíme za informace o aktuálních rozhodnutích Faunistické komise ČSO. J. Horovi a dvěma anonymním recenzentům děkujeme za cenné připomínky vedoucí k vylepšení konečné podoby článku.

Literatura

- Andreska J. (1990): Přezimování ptactva v jižních Čechách v letech 1977–1982. – Informační zpravodaj správy Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko 1990: 53–68.
- AOPK ČR [Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky] (2024): Nálezová databáze ochrany přírody. – URL: <http://portal.nature.cz/nd/> (přístup 27. 2. 2024).
- Beltzer A. H., Quiroga M. A. & Medrano J. J. (2010): Nota sobre la dieta del pato cuchara: *Anas platalea* (Aves: Anatidae) en Santa Fe, Argentina. – *Fabacib* 14: 162–164.
- Cramp S. (ed.) (1977): Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and Nord Africa – The Birds of the Western Palearctic, Vol. I: Ostrich to Ducks. – Oxford University Press, Oxford, New York, London, 722 p.
- Čamlík G., Gahura V., Šimeček K. & Zaiát J. (2010): Významná hnízdní koncentrace čejek chocholatých (*Vanellus vanellus*) a vodoušů rudonohých (*Tringa totanus*), hnízdění tenkozobce opačného (*Recurvirostra avosetta*) a pozorování dalších bahňáků v PO Bzenecká Doubrava – Strážnické Pomoraví v roce 2009. – *Crex* 30: 26–43.
- ČSO [Česká společnost ornitologická] (2010): Vaše pozorování. – URL: <http://www.cso.cz/index.php?birds=1> (přístup: 27. 2. 2024).

- ČSO [Česká společnost ornitologická] (2024): Databáze pozorování ptáků. – URL: http://birds.cz/avif/obs_new.php (přístup: 27. 2. 2024).
- DDA (2024): Ornito.de. – URL: <https://www.ornitho.de/> (přístup 26. 2. 2024).
- eBird (2024): eBird: An online database of bird distribution and abundance. – eBird, Cornell Lab of Ornithology, Ithaca, New York. – URL: <https://ebird.org/map/> (přístup: 27. 2. 2024).
- Ehrendorfer F. & Hamann U. (1965): Vorschläge zu einer floristischen Kartierung von Mitteleuropa. – *Berichte der Deutschen Botanischen Gesellschaft* 78(1): 35–50.
- EURING [The European Union for Bird Ringing] (2024): The Eurasian African Bird Migration Atlas. – URL: <https://migrationatlas.org> (přístup 26. 2. 2024).
- FK ČSO [Faunistická komise ČSO] (2024): Přehled akceptovaných pozorování. – URL: <http://fkcsso.cz/> (přístup: 27. 2. 2024).
- HBW and BirdLife International (2024): Handbook of the Birds of the World and BirdLife International digital checklist of the birds of the world. Version 8.1. – URL: <http://datazone.birdlife.org/species/taxonomy> (přístup: 27. 2. 2024).
- Horál D., Čamlík G. & Ryška O. (2021): Hromadný zálet kormoránů malých (*Microcarbo pygmeus*) na jižní Moravu v létě a na podzim 2021 – *Crex* 38: 212–222.
- Hudec K. & Štátný K. (eds) (2011): Fauna ČR. Ptáci – Aves III/1-2. – Academia, Praha, 1190 p.
- Chytil J., Poprach K. & Haluzík M. (2010): Migrační chování české populace racka černohlavého (*Larus melanocephalus*). – *Sylvia* 46:107–123.
- Johnson A. W. & Goodall J. D. (1965): The birds of Chile and adjacent regions of Argentina, Bolivia and Peru. – *Platt Estalecimientos Gráficos S. A., Buenos Aires, Argentina*, 477 p.
- JOK [Jihočeský ornitologický klub] (2015): Faunistická pozorování Jihočeského ornitologického klubu. – URL: <http://www.muzeumcb.cz/spolky-a-kluby/jihocesky-ornitologicky-klub/faunisticka-pozorovani-jihoceskeho-ornitologickeho-klubu/?startPagingPosition=64> (přístup: 27. 2. 2024).
- JOK [Jihočeský ornitologický klub] (2024): Databáze faunistických pozorování členů Jihočeského ornitologického klubu. – Ms. [Depon. in: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích.]
- Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Martí D., Anton M., Klvaňová A., Kalyakin M. V., Bauer H.-G. & Foppen R. P. B. (2020): European Breeding Birds Atlas 2. Distribution, Abundance and Change. – European Birds Census Council & Lynx Edicions, Barcelona, 967 p.
- Kennerley P. & Pearson D. (2010): Reed and Bush Warblers. – Christopher Helm, London, 712 p.
- Klápště J. & Klápšťová J. (2007): První zjištěný výskyt cetie jižní (*Cettia cetti*) v České republice. – *Sylvia* 43: 190–193.
- Kloubec B., Hora J. & Štátný K. (eds) (2015): Ptáci jižních Čech. – Jihočeský kraj, České Budějovice, 639 p.
- Kubelka V. (2012): Poznámky k výskytu vybraných vzácných druhů vodních ptáků v PR Vrbenké rybníky v letech 2002–2012. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 52(Suppl.): 106–117.
- Kubelka V. (ed.) (2014): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách v letech 2012–2013. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 54: 191–207.
- Kubelka V. (ed.) (2015): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách II. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 55: 75–91.
- Kubelka V. (ed.) (2016): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách III. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 56: 105–118.
- Kubelka V., Havlíček J. & Mikeš V. (eds) (2017): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách IV. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 57: 99–125.
- Kubelka V., Havlíček J. & Mikeš V. (eds) (2018): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách V. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 58: 95–130.
- Kubelka V., Havlíček J. & Mikeš V. (eds) (2019): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách VI. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 59: 93–114.
- Kubelka V., Havlíček J. & Mikeš V. (eds) (2020): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách VII. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 60: 71–98.
- Kubelka V., Havlíček J. & Vlček J. (eds) (2021): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách VIII. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 61: 46–68.
- Kubelka V., Havlíček J. & Vlček J. (eds) (2022): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách IX. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 62: 81–102.
- Kubelka V., Havlíček J., Vlček J. & Hamáček L. (eds) (2023): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách X. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 63: 59–75.

- Kubelka V. & Kadava L. (2014): Neúspěšný rok 2013 pro břehouše černoocasého (*Limosa limosa*) a jeho současný stav v České republice. – *Vanellus* 9: 43–53.
- Kubelka V., Malina J., Bureš J. & Šálek M. (2016): Velikost vajec jihočeských břehoušů černoocasých (*Limosa limosa*) v kontextu sedmi evropských a asijských populací. – *Vanellus* 11: 46–51.
- Kubelka V. & Pykal J. (2012): Hnízdění vzácných bahňáků na Českobudějovicku v první dekádě 21. století s významným rokem 2007. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 52(Suppl.): 7–21.
- Observation International (2024): Observations. – URL: <https://observation.org/fieldwork/observations/daylist/> (přístup: 27. 2. 2024).
- Robinson R. A., Freeman S. N., Balmer D. E. & Grantham M. J. (2007): Cetti's Warbler *Cettia cetti*: analysis of an expanding population. – *Bird Study* 54: 230–235.
- Szép T., Csörgő T., Halmos G., Lovászi P., Nagy K. & Schmidt A. (eds) (2021): Magyarország madáratlasza. [Bird Atlas of Hungary] – Agrárminisztérium, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- Šťastný K., Bejček V., Mikuláš I. & Telenský T. (2021): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2014–2017. – Aventinum, Praha, 511 p.
- Vavřík M., Šírek J., Šindel M., Mlíkovský J., Horáček J., Heyrovský D. & Šimek J. (2019): Revize záznamů vzácných druhů ptáků v České republice. – *Sylvia* 55: 2–74
- Zámečník V., Kubelka V. & Šálek M. (2018): Visible marking of wader nests to avoid damage by farmers does not increase nest predation. – *Bird Conservation International* 28: 1–9.
- Žďárek P., Koza V. & Kubelka V. (2015): Bahňáci – od běžných druhů po nejvzácnější zatoulance – čím jsou výjimeční a jak je určovat? – *Vanellus* 10: 9–34.

Došlo: 6. 3. 2024
Přijato: 26. 7. 2024